

Türkiye’de tekstil alanında çalışan kadınlar ve sorunları: (İstanbul-Adana-Denizli-Sivas ve Tekirdağ ili örnekleri)

Faruk Kocacık¹ Sezer Ayan²

Özet

Çalışmanın amacı, Türkiye’de kadın işgücünün özelliklerine paralel, tekstil fabrikalarında çalışan kadınların sorunları ve bu sorunlara etki eden faktörler belirlemektir. Bu amaçla, İstanbul, Adana, Denizli, Tekirdağ ve Sivas illerinde tekstil fabrikalarında çalışan 564 kadın araştırmaya dahil edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, kadının çalışma hayatında karşılaştığı sorunlar üzerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ($P>0,25$) etkisi olan değişkenlerin sırasıyla, ailenin aylık geliri, aile biçimi, hane halkı üye sayısı, aile içi ilişkilerin niteliği, günlük çalışma süresi, çalışma memnuniyeti, çalışanın yöneticileri ile ilişkileri, ailede karar alma biçimi olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çalışan kadın, tekstil, Türkiye.

Women employed in textile sector in Turkey and their problems: (Istanbul-Adana-Denizli-Sivas and Tekirdağ Province samples)

Abstract

Purpose of the study is to determine the problems of women working in textile factories as parallel to the characteristics of female labor in Turkey and the factors affecting these problems. With this purpose, 564 women working in textile factories in Istanbul, Adana, Denizli, Tekirdağ and Sivas provinces were included in the study. It was determined according to the results obtained that factors affecting the problems women encounter in working life in a statistically significant way ($P>0,25$) are monthly income of the family, form of the family, number of members of the household, quality of the intra-family relationships, daily working hours, job satisfaction, relationships of the employee with managers and way of making decisions inside the family, respectively.

Keywords: Working woman, textile, Turkey.

¹ Prof. Dr. Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

² Yrd. Doç. Dr. Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Giriş

Dünya nüfusunun yaklaşık yarısını oluşturan kadınların toplumsal ve ekonomik yaşama katılımları oransal olarak erkeklerden daha düşüktür. Kadınların ekonomik ve toplumsal alanda istenen düzeyde katılımlarının olmamasının nedenleri çeşitlidir. Bu nedenler görece olmakla birlikte aynı zamanda toplumsal-kültürel yapının özelliklerinin de bir sonucudur.

Kadının ücretli işgücü olarak istihdamı sanayileşmeyle başlamasına rağmen, sanayi devriminden sonra gelişen kapitalist toplumdaki kültürel değerler sisteminin, feodal toplumdaki farklı olarak, biçimsel anlamda değişiklik gösterse de, kadın cinsiyeti açısından içerik olarak çok da değişmediği görülmektedir (**Süreklî, 2002: 81**). Günümüzün kadın işgücü, bundan yüzeli yıl önce Marx'ın "Komünist Manifesto" da belirttiği gibi ataerkillik toplumunun bir devamı olarak, kapitalist toplumun metası olma özelliğini taşımaya ve sürdürmeye devam etmektedir (**Marx, 2008: 41**). Bugün kadınların yaşamın her alanında ikincil konumda olmalarının temel nedeni toplumsal-kültürel kaynaklıdır. Kadının erkeğe fizyolojik olarak farklılığına vurgu yapan "cinsiyet eşitsizliği", kadınların eğitim olanaklarından daha az yararlandırılmasına, kadına yönelik yasal düzenlemelerde eksikler ve yanlışlıklara, ayrıca kayıt dışı sektörlerde geçici gündelik, yarı zamanlı, sözleşmeli ve evde çalışmaya dayalı istihdam biçimlerine, standart dışı işlerde çalışmaya, ücretsiz aile işçiliğine, istihdamda ücretlendirme ve terfilerde ayrımcılığa uğrama gibi pek çok soruna yol açmaktadır (**Ecevit, 2003: 84**). Yaşamın her alanında kadına yönelik ve cinsiyet ayrımına dayanan bu bakış açısının, ekonomik büyüme ve kalkınmaya rağmen, kadının ekonomik, sosyal ve siyasal statüsünün güçlenmesine ilişkin beklentilerin aksine gelişmelere neden olduğu görülmektedir.

Sanayi devrimi ile birlikte başlayan ücretli kadın işgücü istihdam oranlarının, üretimin biçim ve işleyiş sürecine paralel dalgalanmalar gösterdiği ve hiçbir zaman erkek işgücü ile ne istihdam düzeyi, ne de çalışma koşulları açısından eşitlenemediği gözlenmektedir. Kadınlar açısından söz konusu eşitsizlikler, erken sanayi devri, II. Dünya Savaşı ve savaş sonrası dönem, küreselleşme ve yenedünya düzeni içinde biçimlenen ekonomik koşullar ve bu koşulların belirlediği istihdam alanları, erkek işgücüne oranları, çalışma koşullarının biçimi, çalışma sorunları göz önüne alındığında daha iyi anlaşılabilir.

Kadının ilk olarak emeğini bir ücret karşılığı vermesi, dünyadaki tüm toplumları derinden etkileyen Sanayi Devrimi ile başlamıştır. XIX. yüzyılda başta İngiltere olmak üzere birçok Batılı ülkede sanayileşme doküma imalatı ile başlarken toplam işgücünün önemli bir

Kocacık, F., Ayan, S. (2011). Türkiye'de tekstil alanında çalışan kadınlar ve sorunları: (İstanbul-Adana-Denizli-Sivas ve Tekirdağ ili örnekleri). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.InsanBilimleri.com>

bölümünü de kadınlar oluşturmuştur. (Costa, 2000: 10-11, Ayaz, 1991: 57, Hobsbawm, 2003: 17, Lewis, 2009:4-14, McBride, 1992: 65-83; Millar Bidwell and Wander Mey, 2000: 19 Sherman, 2005:72-74, Galbi, 1997: 357-375; Engels, 1997: 236). Sanayi Devrimi'ni izleyen yıllarda, üretim tekniğini basitleştiren makinelerin, işbölümü ve uzmanlaşmanın, kadın emeğinden yararlanmayı kolaylaştırması; I. ve II. Dünya Savaşı'nın yaşandığı yıllarda kadın işgücünün, silah altına alınan erkek işgücü yerine istihdam edilmesi; II. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası sosyal politikalarda atılan önemli adımlara paralel olarak kadın işgücünü koruyucu ve destekleyici hukuksal düzenlemelerin geliştirilmesi, ev aletleri teknolojisindeki yenilikler, tıp alanındaki ilerlemelere paralel doğum kontrol yöntemlerinin ve aile planlaması tekniklerinin gelişimi, ekonominin tüm alanlarında çalışan kadın sayısının hızla yükselmesine neden olan gelişmeler olarak **değerlendirilebilir** (Weiner, 1985: 95, Rapoport, Rapoport and Strelitz, 1980:38-39, Millar Bidwell and Wander Mey, 2000: 19-22, Altan, Ersöz, 1994: 21-32, Özer ve Biçerli, 2004: 58, Simonton, 1998: 134-138). Dünya ekonomisinde 1970'li yıllardan itibaren, meydana gelen dönemsel krizler ve gelişmeler, ekonominin yeniden yapılandırılmasını zorunlu hale getirirken Tüm bu gelişmeler, çabalar ve küreselleşmenin beraberinde getirmiş olduğu yenilikler, kadın işgücünün çalışma hayatında istihdam edilmesinde büyük adımlar atılmasına neden olmuştur.

1950'li yıllardan günümüze dek kadın işgücü açısından dikkati çeken en önemli nokta, çalışma yaşamında aktif olarak yer alan kadın sayısındaki artıştır. Gelişmiş ülkelerde 1950 yılında aktif nüfus içinde kadınların oranı % 36,7 iken, 1975'te % 40,6, 1985 yılına gelindiğinde ise: % 41,4 olmuştur (Koray, 1992: 93). Son elli yılda, kadın işgücü istihdamında gözlenen bu artış işbölümünün artması ve uluslararası bir önem kazanması, yeni teknolojilerin yaygınlaşması ve hizmet sektörünün hızla gelişmesi ile ilişkilendirilebilir. Bu yapısal değişimler içinde kadınların işgücü özellikleri dikkati çekicidir. Çalışma hayatında meydana gelen bu değişiklikleri uluslararası iş bölümünde, alt kültürlerde kadın-erkek arasında ve hane içi ilişkilerde etkilerini görmek mümkündür (Mitchell and Garrett, 1996: 186).

Küreselleşme süreci, tüm dünyayı her alanda etkisi altına alırken, özellikle çalışma hayatını ve çalışanları da derinden etkilemiştir. Küreselleşme, sanayileşmesini tamamlamış olan gelişmiş ülkelerde olumlu sonuçlar ortaya çıkarırken, sanayileşmesini tamamlayamamış ülkelerde ise sorunları derinleştirmiş ve çeşitlendirmiştir.

Bu durum Türkiye'de kadın istihdamının gelişimi açısından iki süreçle ortaya

konulabilir: İlki Türkiye’deki kentleşme sürecidir. İkincisi ise Türkiye’nin küreselleşmesi sürecinde öncü olan sektörlerin, diğer ülkelerle rekabet içinde olmayan sektörler olmasıdır.

Kentleşme süreci, kadınların işgücüne katılımında bir düşüşe neden olmuştur. Başka bir ifade ile kentleşme ile birlikte kadının sektörel bazda dağılımının değişmesi beklendiği kadar hızlı olmamaktadır. Tarım sektöründen kopan kadının, tarım dışı sektörde istihdamı oldukça düşük kalmaktadır. Kırsal kesimden, kente göç eden kadınlar çoğunlukla ev kadını olarak kalmakta veya resmi olmayan işlerde kayıt dışı kaçak işçi olarak çalışmaktadır.

Bunun en önemli nedeni, kırdan kente göç eden kadının okullaşma düzeyinin düşük olması, hizmet öncesi ve hizmet içi mesleki kurslarda yer almamasıdır. Bu olumsuzluklar kadının iş piyasasında emeğini sunacağı işin niteliğine sahip olmasını engellemektedir (**Tatlıdil, 2000: 133**). Yüksek yaşam standartlarının egemen olduğu üst sınıflarda ise, kadının çalışma özgürlüğü bulunmasına rağmen ekonomik açıdan ailenin gereksinimi olmadığı için kadın, çalışma ihtiyacı hissetmemektedir. Ancak belirtmelidir ki, kadın istihdamının en yüksek olduğu çevre, üst sosyo-ekonomik sınıflardır. Düşük yaşam standartlarının egemen olduğu alt sınıflarda ise ailenin ihtiyacı olmasına rağmen toplumsal ve geleneksel değerlerden dolayı, kadının çalışma yaşamına katılmasına çok da sıcak bakılmamaktadır. Ancak kadın, kocasının rızası olursa çalışabileceği işlerde işgücüne katılabilmektedir.

Küreselleşme süreci; Türkiye’nin 24 Ocak 1980 yılında alınan kararlar sonrasında ithal ikameci anlayış yerine uygulanmaya başlanan ihracata dayalı ve dışa açılmayı hedefleyen modeli (**Karlık, 2007: 225**), ürün üretiminde artış sağlarken aynı artış istihdama yansıyamamıştır. Türkiye’nin ekonomideki bu yapısal makro ekonomik dönüşüme bağlı olarak hızla içine girdiği küreselleşme süreci, hem ucuz emek kullanımı hem de esnek üretim örgütlenmesini vazgeçilmez kılmıştır. İhracata yönelik sanayileşme modeli ulusal pazarda üretmeye ve satmaya alışık sanayi işletmelerini uluslararası pazarda rekabete zorlamıştır. İhracata yönelik üretim yapan sanayi kuruluşlarının rekabet edebilme yetenekleri üretim esnekliği ve düşük ücret politikalarına bağlanmıştır. Bu çerçevede kadın emeğinin değeri ve kontrol edilebilirliğiyle ilişkili özellikleri nedeniyle dokuma, giyim gibi özellikle dışa açık sanayi kollarında arttığına dair işaretler vardır (**Ecevit, 1995: 284**).

Günümüzde kadınların istihdam ve işgücüne katılım durumları ülkemiz genelinde değerlendirildiğinde aşağıdaki gibidir.

2009 Mart döneminde, Türkiye genelinde işgücüne katılma oranı, % 46.5 olarak gerçekleşmiştir. Bunların % 69.5’ini erkekler, % 24.4’ünü ise kadınlar oluşturmaktadır.

Kocacık, F., Ayan, S. (2011). Türkiye'de tekstil alanında çalışan kadınlar ve sorunları: (İstanbul-Adana-Denizli-Sivas ve Tekirdağ ili örnekleri). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.InsanBilimleri.com>

Ekonomik faaliyete göre tüm iş kollarında (tarım sektörü de dahil) istihdam edilen kadınlar, toplam işgücü istihdamının % 5.3'ünü oluşturmaktadır. Bunların % 2.9'u ücretli yevmiyeli olarak, % 31.4'ü ise ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır. Çalışan kadınların sektörel dağılımları incelendiğinde % 38.1'i tarım sektöründe, % 16.1'i sanayi sektöründe, % 45.1'i ise hizmet sektöründe çalıştıkları gözlenmektedir. Kadınların işgücüne katılma oranları düşük olup, ayrıca yıllara göre de sürekli azalma göstermektedir. İşgücüne katılma oranı Ekim 1990'da % 34'den 1996'da % 30'a gerilemiştir. 1998'de % 29.3, 2000'de % 26.6, 2006 ise % 24.9'dur (www.tuik.gov.tr).

Genel olarak değerlendirildiğinde bütün bu gelişmelere rağmen Türkiye'de çağdaş anlamda ücretli çalışmanın, kadınlar için yaygınlaşamadığı görülmektedir. Türkiye'de yasalardaki eşitlikçi hükümlere rağmen sosyal, kültürel ve ekonomik engeller nedeniyle kadınların işgücüne katılımı erkeklere göre düşüktür. İstatistik kurumunun Hanehalkı İşgücü Anketi (2009) sonuçlarına göre, Türkiye'de işgücüne dâhil olmayan (15+ yaş) toplam nüfus 27 milyon 643 bin olup, bunun % 27.5'ini erkekler, % 19.7'sini ise kadınlar oluşturmaktadır. Kadınların % 6.4'ünü çalışmaya hazır olduğu halde iş aramayanlar, % 61.5'i ev işleri yüzünden çalışmayanlar ve % 9.5' de eğitim ve öğretim durumu nedeniyle çalışmayanlar oluşturmaktadır. Eğitim durumuna göre işgücü durumuna bakıldığında, 2009 Mart dönemi itibariyle kadın işsizlik oranının % 15.8 olduğu görülmektedir. Kadınların eğitim süreçleri, erkekler kadar uzun değildir. Hanehalkı İşgücü Anketi (2009) sonuçları itibariyle eğitim durumuna göre, toplamda (tüm eğitim düzeylerinde okur-yazar olmayanlarda dahil) iş gücüne katılım oranı kadınlar için % 24.4'dür. Okuryazar olmayan kadınların işgücüne katılım oranı % 12.7, lise ve altı eğitim alanlarda % 19.8 ve yükseköğretim eğitimi alan kadınlarda ise bu oran % 70.3'dür (www.tuik.gov.tr)

Ücret karşılığı çalışan kadınların büyük bir bölümü evlilik öncesi ya da çocuk olmaması durumunda çalışmaktadır. Nitekim yapılan araştırma sonuçlarına göre, ülkemizde çalışan kadınların % 77'sinin evli olması, çalışma hayatına girmenin, ekonomik zorlanmalar nedeniyle ağırlıkta olduğunu göstermektedir (**Koray vd, 2000: 106**). Çalışmayı sürdüren kadınların çoğu ise aile, ev ve çalışma ikilemi içinde kalmaktadır.

2009 Mart dönemine ilişkin işgücü piyasası verilerine göre, toplam istihdam 241 bin kişi azalmış ve 20 milyon 148 bin kişiye düşmüştür. Buna göre 23 milyon 924 bin kişi olan çalışma çağı nüfusunun yalnız ve ancak % 39.2'si istihdam edilmektedir. % 15.8'i ise işsizdir. Çalışma çağı nüfusunun (15+üzeri) geri kalan 27 milyon 643 bin kişisi ise işgücüne

katılmamakta ya da katılamamaktadır. Bunların % 15.8'ini eğitim durumu nedeniyle işgücüne katılamayan kadınlar oluşturmaktadır.

Türkiye genelinde işsiz sayısı geçen yılın aynı dönemine göre 1 milyon 244 bin kişi artarak 3 milyon 776 bin kişiye yükselmiştir. İşsizlik oranı ise 4.8 puanlık artış ile % 15.8 seviyesinde gerçekleşmiştir. Kentsel yerlerde işsizlik oranı 5.3 puanlık artışla % 18, kırsal yerlerde ise 3.5 puanlık artışla %11 olmuştur. Tarım dışı işsizlik oranı geçen yıla göre 5.5 puanlık artışla % 18.9 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu oran erkeklerde geçen yılın aynı dönemine göre 5.5 puanlık artışla %18, kadınlarda ise 5.3 puanlık artışla % 22.3 olmuştur (www.tuik.gov.tr). Türkiye'de kadın işsizlik oranı halen erkek işsizlik oranının yaklaşık 1.5 katıdır. Tarım ekonomisinden uzaklaşan ülkelerde önce kadınların işgücüne katılımının düştüğü de hatırlanırsa bu sonuca şaşırılmamalıdır. Bu durum kadınların, ekonomik hayattan kitlesel olarak çekilmekte oldukları anlamına da gelmemektedir. Bu düşüşün devam etmesi, sadece kadınlar için değil tüm ekonomi ve toplum için büyük kayıplar olarak değerlendirilmelidir (Ecevit, 2005: 36).

O halde beklenen ekonomide yüksek bir büyüme hızı ile birlikte kadınların da eğitim seviyesinin ve işgücü piyasasına katılımının artmasıdır (Ekin, 1991: 19-36). Gelişmiş ülkelerde kadınların kısmi çalışmasının % 90 lara varan oranda olması, bizde bu oranın çok düşük olması ve resmi istatistiklerde yer almaması da ayrıca değerlendirilmesi gereken bir konudur

OECD ülkeleri arasında Türkiye, kadın emeğinin işgücüne katılım oranı en düşük ülkedir. Genelde kentli kadınların istihdamının en yoğun olduğu imalat sanayinde çalışan kadın oranı Güney Kore, Meksika, Malezya, Endonezya gibi ülkelere düşüktür. Türkiye'de kadınların endüstriyel üretime katılmalarının daha çok kayıt dışı ve görünmez olmasının da bu sonuçta rolü vardır (Tes-İş, 2005: 33). Türkiye İstatistik Kurumunun Hanehalkı İşgücü Anketi (Mart 2009) verilerine göre, istihdam edilen kadınların sosyal güvenlik kuruluşlarına kayıtlılık durumlarına bakıldığında; tarımsal alanda kadınların % 92.2'sinin ücretli yevmiyeli, % 96'sının ücretsiz aile işçisi olarak, tarım dışı alanlarda ise kadınların %21.1'i ücretli yevmiyeli, % 74'ü ücretsiz aile işçisi olarak kayıt dışı, yani hiçbir sosyal güvencesi olmaksızın çalıştığı görülmektedir (www.tuik.gov.tr).

Sonuç olarak, zaman içerisinde Türkiye'de kadın işgücü istihdamı açısından bazı değişimlerden söz edilmesine karşın, çalışan kadınların hem çalışma hem de özel hayatlarında çalışıyor olmalarından kaynaklanan sorunlar yaşadığı görülmektedir. Bu gün

çalışma hayatında karşılaşılan; çalışma koşulları, ücretler, sendikal haklar vb. sorunların temelinde 1980'li yıllarda Türkiye'de uygulanmaya başlanan ekonomik-politik dönüşümlerin önemli payı vardır. Öte yandan gelişmekte olan bir toplumda çalışıyor olmanın kültürel anlamda getirdiği zorluklar da önemlidir. Bu zorluklar gelişmekte olan ülkelerin aile modeli ve sosyal yapıları bağlamında değerlendirilmelidir.

Çalışmanın amacı, Türkiye'de kadınların çalışma hayatının önemli bir kesiti olan tekstil alanında çalışan kadınların çalışma sorunlarını ve bu sorunlara etki eden faktörleri bulmak ve sorunların çözümü için öneriler geliştirmektir.

Araştırmada yukarıdaki açıklamalar çerçevesinde ortaya konulan temel varsayım şudur: Türkiye'de, çalışan kadınların sorunları ülkenin toplumsal yapısını belirleyen sosyo-ekonomik faktörlerle ve bunun bir sonucu olan çalışma koşullarınca belirlenmektedir.

Bağımlı değişken olarak ele aldığımız çalışma sorunları ile; kadının eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi, aile biçimi, hane halkı üye sayısı, aile içi ilişkiler, çalışma süresi, çalışmada memnuniyet düzeyi, yöneticilerle ilişkiler, ailenin karar alma süreci gibi bağımsız değişkenler arasında olumlu veya olumsuz ilişkiler bulunup bulunmadığı araştırılmaktadır.

Metod

Araştırma 5 ilde tekstil fabrikalarında çalışan kadınlar üzerinde gerçekleştirilmiştir. Örneklem bu fabrikalardan tesadüfî örnekleme tekniği ile seçilen 564 kadını kapsamaktadır. 5 ilde örnekleme giren tekstil fabrikaları şunlardır:

- 1.Sivas ilinde (Askeri Dikimevi, Yuvacı Tekstil ve Yıldırım çorap) 106 adet anket
- 2.İstanbul ilinde (Askeri Dikimevi) 145 adet anket
- 3.Denizli ilinde (Küçükler Fabrikası) 123 adet anket
- 4.Adana ilinde (Nap Tekstil) 100 adet anket
- 5.Tekirdağ ilinde (Petro Tekstil, Met İplik, Önder Giyim) 90 adet anket

Toplam, 564 adet anket uygulanmıştır.

Araştırmada bu illerin seçilmesinin nedeni şöyle açıklanabilir: Her il, farklı bölgelerden seçilmiştir. Sivas, İç Anadolu, İstanbul Marmara, Denizli Ege ve Adana Güney Anadolu Bölgeleri'nden seçilmiş olup bölgelerinin özelliklerini en iyi temsil eden illerdir.

İllerin seçilmesinde değişik bölgelerde yer almaları ve farklı gelişmişlik düzeyinde bulunmaları dikkate alınmıştır. Beş ayrı bölgeden, özellikle tekstil alanında farklı gelişmişlik düzeylerinde bulunan iller seçilmiştir. Gelişmişlik sırası itibarı ile en gelişmiş il İstanbul bunu

Adana, Denizli, Tekirdağ ve Sivas illeri izlemektedir. İllerle ilgili bazı bilgiler şöyledir:

İstanbul

Türkiye'nin en gelişmiş ilidir. Marmara Bölgesi'ndedir. Sanayisi ve ticareti çok gelişmiştir. Çeşitli sanayi kolları içinde dokuma, hazır giyim de yer alır. İstanbul, Türkiye gayri safi yurt içi hasılası içindeki % 21.3'lük payıyla ilk sırada yer alan bir ildir (**DİE, 2001, Türkiye İller Ansiklopedisi, 2005 :22**).

Adana

Nüfus açısından Türkiye'nin altıncı ilidir. Akdeniz Bölgesi'nin doğu kesiminde yer alır. Adana'da çeşitli sanayi kolları içerisinde pamuk ipliği, dokuma ve hazır giyim sanayileri de vardır. Türkiye gayri safi yurt içi hasılası içinde Adana % 3'lük payı ile iller arasında altıncı sıradadır (**DİE,2001, Türkiye İller Ansiklopedisi, 2005:7**).

Denizli

Ege Bölgesi'ndedir. Ege, İçbatı Anadolu ve Akdeniz Bölgeleri arasında bir geçiş alanında yer alır. Sanayi bakımından gelişmiştir. Sanayinin temelinde dokumacılık ve giyim sanayileri yatar. Türkiye'nin gayri safi yurt içi hasılası payıyla (% 1.2) il sıralamasında yirmincidir (**DİE, 2001, Türkiye İller Ansiklopedisi, 2005:312**).

Tekirdağ

Trakya Bölgesi'nde yer alır. Tekirdağ, gelişmekte olan bir ildir. 1970'lerde gelişmeye başlamıştır. Çerkezköy'de bir organize sanayi bölgesi vardır. Sanayi kuruluşları içinde yünlü ve pamuklu dokuma ve hazır giyimde yer alır. . Türkiye gayri safi yurt içi hasılası içindeki % 1.1'lik payıyla il sıralamasında 23. sıradadır (**DİE, 2001, Türkiye İller Ansiklopedisi, 2005:420**).

Sivas

İç Anadolu Bölgesi'nde yer almaktadır. Fazla gelişmemiş bir ildir. Sanayi dalları içinde dokuma da yer alır. Ancak fazla gelişmemiştir. Türkiye gayri safi yurt içi hasılası içindeki % 0.7'lik payıyla diğer iller arasında 34. sıradadır (**DİE, 2001, Türkiye İller Ansiklopedisi, 2005 :388**).

Araştırma Nisan 2006 da gerçekleştirilmiştir. Verilerin elde edilmesinde kadının eğitim düzeyi, ailenin gelir düzeyi, aile biçimi, hane halkı üye sayısı, aile içi ilişkiler, çalışma süresi, çalışmada memnuniyet düzeyi, yöneticilerle ilişkiler, ailede karar alma süreci vb. durumları belirlemeye yönelik toplam 32 sorudan oluşan bir anket formu uygulanmıştır.

Elde edilen veriler, SPSS programında lojistik regresyon analizine tabi tutularak,

tekstil alanında çalışan kadınların çalışma sorunlarına etki eden sosyo-demografik özellikler ve aile yapısı tespit edilmeye çalışılmıştır.

Bulgular

Toplam 564 kadın çalışmaya katılmıştır. Ankete katılan kadınların; % 20,5'i "Sivas", % 28'i "İstanbul", % 23,6'sı "Denizli", %19,3'ü "Adana" ve 8,7'si "Tekirdağ" ilinde yaşamaktadır. Kadınların çoğunluğu % 31,8 ile "26 – 35", % 35,5 ile "36 – 50" ve % 0,2'si de 51 yaş ve üstüdür*. Çoğunluğu (% 60.1 ile) evli olup, % 5,1'i "dul" dur. % 48'i köy ve kasaba, doğumlu, % 69,2'si ilköğretim mezunudur. % 67 ile çoğunluğunun eşi ilköğretim mezunudur. % 76'sı 10 yıldan daha fazladır bulunduğu ilde ikamet etmektedir. % 70'i asgari ücretli ya da "501-100 TL arasında gelire sahiptir. % 56,6'sının ailesinde kendisinden başka 1 kişi daha çalışmaktadır. % 45,2'si kirada, % 75,5'i çekirdek, % 6'sı ise parçalanmış ya da tamamlanmamış ailelere sahiptir. % 65'inin 1 ya da 2 % 1,9'unun ise 5 ve daha fazla çocuğu bulunmaktadır. Kadınların % 90,6'sı aile geçimine katkı sağlamak için çalışmaktadır. % 52'ile çoğunluk 7 yıldan fazladır çalışmaktadır. % 63,1'i daha önce başka bir işte çalıştığını bildirmiştir. Kadınlardan % 52,8'i arkadaşlarından duyarak ve firmaya başvurarak. % 97,1'i günde 8 saat, % 70,5'i haftada "5-6 gün" çalışmaktadır. % 64'ü çalışarak elde ettiği parayı aile giderleri için, % 28,6'sı bir kısmını aile giderleri, bir kısmını kendisi için kullanmaktadır. Çalışan kadınların; % 30'u vasıfsız işçi, % 65,3'ü vasıflı işçi ve % 4,6'sı da kısım şefi vb.dir. % 44'ü çalışma süresinin uzunluğu ve işin yorucu olmasından şikayetçidir. % 78,4'ü Sosyal Sigortalar Kurumuna bağlıdır. % 84,1'i işini değiştirmek istememektedir. % 91,3'ü çalışıyor olmaktan memnundur. % 63,6'sı bir sorun yaşadığında yöneticilerle bazen görüşebilmektedir. İşyeri ile ilgili sorunların çözümünde kadınların % 48,4'ü bazen kendi fikirlerine başvurulduğunu belirtmiştir. % 52'sine göre öğretmenlik bir kadın için en uygun meslektir. Kadınların % 55 ile çoğunluğu, çalışıyor olmalarının ev işlerini, çocukları, akrabaları ve arkadaşları ile ilişkilerini olumsuz yönde etkilediğini belirtmektedir. % 59,3'ü ev işlerinde eşlerinin kendilerine bazen yardım ettiğini bildirmektedir. % 83,4'ü evde kararları aile üyeleri birlikte aldıklarını bildirmişlerdir. % 27,9'u gelecekte maddi sorunları çözmek için çalıştığını belirtmiştir.

* Yaşını belirtmeyen kadınlar yüzde hesaplamasına dâhil edilmemiştir. Oranlar yaşını belirtenler arasında bölüştürülmüştür.

Lojistik Regresyon Analizi*

Çalışan kadınların çalışma sorunlarına ilişkin gerçekleştirilen lojistik regresyon analizi sonuçlarına göre, kadının çalışma hayatında karşılaştığı sorunlar üzerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ($P>0,25$) etkisi olan değişkenlerin sırasıyla, ailenin aylık geliri, aile biçimi, hane halkı üye sayısı, aile içi ilişkilerin niteliği, günlük çalışma süresi, çalışma memnuniyeti, çalışanın yöneticileri ile ilişkileri, ailede karar alma biçimi olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1. Çalışan Kadınların Çalışma Sorunlarını Etkileyen Faktörler

Yaş	Katsayı	Std. Hata	Wald	Sd (df)	Anlamlılık (p)	Exp(B)	% 95 Güven Aralığı (Exp(B))	
							Alt Sınır	Üst Sınır
0-18						1		
19-25	0,011	0,182	0,004	1	0,950	1,012	0,708	1,446
26-35	0,018	0,182	0,010	1	0,920	1,018	0,713	1,454
36-50	0,114	0,180	0,401	1	0,526	1,121	0,788	1,594
51 ve üstü	0,336	0,553	0,370	1	0,543	1,400	0,473	4,138
Öğrenim Durumu								
Okuryazar						1		
İlköğretim Mezunu	0,013	0,109	0,014	1	0,905	1,013	0,818	1,254
Yüksekokul/Üniversite Mezunu	0,124	0,119	1,079	1	0,299	1,132	0,896	1,430
Ailenizin aylık geliri(YTL)								
Asgari ücret						1		
501-1000	0,144	0,078	3,449	1	0,063	1,155	0,992	1,345
1001-1500	0,184	0,088	4,390	1	0,036	1,202	1,012	1,428
1500'den fazla	0,315	0,099	10,164	1	0,001	1,370	1,129	1,663

* $P<0,25$ ise değişkenler model için bir anlamlılık ifade eder. Aksi durumda değişkenlerin modelde önemli olmadığı söylenebilir.

Kocacık, F., Ayan, S. (2011). Türkiye'de tekstil alanında çalışan kadınlar ve sorunları: (İstanbul-Adana-Denizli-Sivas ve Tekirdağ ili örnekleri). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.InsanBilimleri.com>

Aile Biçimi								
Çekirdek (ana-baba-çocuk)						1		
Geleneksel (anne-baba-çocuk ve diğerleri)	0,107	0,075	2,064	1	0,151		0,962	1,289
Parçalanmış ya da tamamlanmamış (eşi ölmüş- boşanmış)	-0,146	0,158	,860	1	0,354	0,864	0,635	1,177
Hane Halkı Üye Sayısı								
1						1		
2-4	0,263	0,254	1,072	1	0,300		0,791	2,139
5-6	0,401	0,257	2,432	1	0,119	1,494	0,902	2,474
7'den fazla	0,558	0,269	4,311	1	0,038	1,747	1,032	2,957
Aile İçi İlişkiler								
Hayır						1		
Ev işlerimi aksatıyor	0,219	0,098	4,953	1	0,026		1,026	1,509
Çocuklarla fazla ilgilenemiyorum	0,299	0,079	14,411	1	0,000	1,348	1,155	1,573
Akrabalarla fazla görüşemiyorum	0,484	0,115	17,701	1	0,000	1,622	1,295	2,032
Arkadaşlarımla fazla görüşemiyorum	0,452	0,142	10,168	1	0,001	1,571	1,190	2,074
Günlük çalışma süresi								
1-2 saatten az						1		
3-7 saat	16,662	0,753	490,081	1	0,000		3939800,055	75296006,082
8 saat ve üstü	16,466	0,737	498,988	1	0,000	14159745,9	3338979,412	60047809,086
Çalışma Memnuniyeti								
Evet						1		
Hayır	0,177	0,092	3,691	1	0,055	1,194	0,996	1,430
Yöneticilerinizle işyeri ile ilgili sorunlarınızın çözümünde olaylıkla görüşebiliyor mu sunuz?								
Hayır						1		
Bazen	-0,194	0,065	8,978	1	0,003	0,823	0,725	0,935
Sık sık	-0,684	0,190	12,947	1	0,000	0,505	0,348	0,732

Kocacık, F., Ayan, S. (2011). Türkiye'de tekstil alanında çalışan kadınlar ve sorunları: (İstanbul-Adana-Denizli-Sivas ve Tekirdağ ili örnekleri). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.InsanBilimleri.com>

Yöneticileriniz işyeri ile ilgili sorunların çözümünde fikrinizi alır mı?								
Hayır						1		
Bazen	-0,138	0,064	4,676	1	0,031	0,871	0,769	0,987
Sık sık	-0,342	0,166	4,253	1	0,039	0,710	0,513	0,983
Ailenin Karar Alma Süreci								
Ben karar alırım						1		
Ev halkı birlikte karar alır	-0,085	0,096	0,792	1	0,373	0,918	0,761	1,108
Eşim karar alır	-0,252	0,173	2,131	1	0,144	0,777	0,554	1,090

Yapılan lojistik regresyon analizinde kadınların yaşı ($p= 0.950, 0.920, 0.526, 0.543 > 0,25$) ve öğrenim durumları ($p= 0,905$ ve $0,299 > 0,25$) ile çalışma sorunları arasında bir ilişkiye rastlanmamıştır. Örnekleme giren kadınların çoğunluğunun (% 35.5 ile) 36-50 yaş arasında yer alması ve ilk okul mezunu (% 69.2 ile) olması, yaş ve öğrenim düzeyi açısından bu kadınların başka alanlarda çalışabilme olasılıklarının çok da fazla olmadığını göstermektedir. Başka bir alanda çalışma alternatifinin kısıtlı olması, kadınların yaş ve öğrenim durumları ile çalışma sorunları arasında anlamlı bir ilişki kurulamamasının en önemli nedenlerinden biri olabilir. Ayrıca kadınların eşlerinin çoğunluğunun (% 67 ile) ilkökul mezunu olması, ailenin toplam aylık gelirinin (% 38.5 ile) asgari düzeyde olması, ailelerin çoğunluğunun (% 90.2 ile) iki çocuklu olması vb. durumlar çalışan kadınların geçim sıkıntısı içinde olduklarının işaretidir. Bu sonuçlar, kadınların çoğunluğunun (% 84.1 ile) işini değiştirmeyi düşünmediği (ya da başka alternatiflerin benzer olması veya kısıtlı olması) ve (% 91.3 ile) çalışmaktan hoşnut olduğu (ya da olmak zorunda kaldığı) ifadeleri ile birleştirildiğinde kadınların yaş ve öğrenim durumları açısından yaptıkları işten memnun olduklarının da göstergesi olmaktadır.

Çalışmaya katılan kadınların çoğunluğunun ailesi (% 38.5 ile) asgari ücretlidir. Bu durum kadınların çalışma sorunları ile aile geliri arasında anlamlı bir ilişki ($p=0.063, 0.036, 0.001 < 0.25$) olduğunu da doğrulamaktadır. Aylık toplam aile geliri 1500 TL. ve daha fazla olan kadınların örnekleme oranının (% 10.7 ile) en düşük düzeyde olması, kadınların çalışıp, bir gelire sahip olmalarına rağmen ekonomik sorunlar yaşadığının da göstergesi olmaktadır.

Regresyon analizi geleneksel aile yapısına sahip olma ile çalışma sorunları arasında anlamlı bir ilişki ($p=0,151 < 0,25$) olduğunu göstermektedir. Örnekleme giren kadınların çoğunluğunun (% 56.6 ile) ailesinde kendisinden başka bir kişi daha çalışmakta, bunu (% 24.7 ile) sadece kadınların kendisinin çalıştığı aileler izlemektedir. Aile de anne baba ve çocuklar dışında başka aile bireylerinin de bulunmasının maddi anlamda aileye getireceği ekstra yük, ailede çalışan sayısının azlığı ile ilişkilendirildiğinde, aile yapısı ve çalışma sorunları arasındaki ilişki de anlam kazanmaktadır.

Hanede bulunan kişi sayısı ile çalışma sorunları arasında bir ilişki, üye sayısının 5-6 ($p= 0.119 < 0.25$) 7'den daha fazla ($p= 0.038 < 0.25$) olduğu ailelerde anlamlıdır. Bu ilişki ailenin toplam aylık geliri, ailede çalışan birey sayısı, çocuk sayısı ve aile içi ilişkiler açısından elde edilen sonuçlarla karşılaştırıldığında daha iyi anlaşılmaktadır.

Çalışan kadınların sorunlar yaşamasında anlamlı olduğu tespit edilen bir diğer değişken aile içi ilişkilerin niteliğidir. Örnekleme girenlerin % 97.1'inin günde sekiz saatten daha fazla ve %70.5'inin de haftada 5 ya da 6 gün çalışıyor olmaları, çalışma koşullarının, onların aile ve arkadaş çevreleriyle daha fazla sorunlar yaşamalarıyla yakından ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ilişki, kadınların çalıştığı için çocuklarıyla fazla ilgilenememeleri ($p=0.000<0.25$), akrabalarıyla ($p=0.000 <0.25$) veya arkadaşlarıyla görüşememeleri ($p=0.001 <0.25$) gibi sorunlar açısından daha anlamlı ve güçlüdür.

Çalışma memnuniyeti ve çalışma sorunları arasındaki ilişki, çalışmaktan memnun olmadığını belirten kadınlar için ($p= 0,055 < 0.25$) anlamlıdır. Kadınların sadece % 8.7'si çalışmaktan memnun olmadığını açıkça ifade ederken, memnun olduğunu belirtenlerin oranı %91.3'dür. Ancak veriler incelendiğinde genel örneklem içerisinde çalışanların % 55'e yakınının; çalışma süresinin uzunluğu; işin yorucu olması; iş arkadaşlarıyla sorunlar yaşamaları; yöneticilerle iyi ilişkiler geliştirememeleri ve iş yerinin fiziksel koşullarının yetersizliğinden yakındıkları görülmektedir. Bu durum çalışmamızda tespit edilen memnuniyetsizlik oranının aslında istatistiklere yansıyan orandan daha fazla olduğunu göstermektedir. Anketlerin çalışma saatleri içerisinde ve ustabaşlıların nezaretinde yapılmış olması, kadınların memnuniyetsizlik konusundaki bildirimlerini olumsuz yönde etkilemiş olabilir.

Çalışan kadınların, işyeri ile ilgili sorunlarının çözümünde yöneticileri ile ilişkilerine bakıldığında; yöneticilerle kolaylıkla görüşebilme ($p= 0.03, 0,000$ ile) ve sorunların çözümünde fikir beyanında bulunabilme ($p= 0.031, 0.039$) ile çalışma sorunları arasında

anlamli düzeyde ilişki olduğu görülmektedir. Yöneticileriyle sorunların çözümünde bazen görüşebildiklerini (% 63.6) ve bazen de fikir beyanında bulunabildiklerini (% 48.4) belirten kadınların örnekleme oranı (% 63.6 ile), sık sık görüşebildiğini (% 6.9) ve hiç görüşemediğini (% 44.3), sık sık fikrinin alındığını (% 9.1) ya da hiç (% 44.3) fikir beyanında bulunamadığını belirten kadınlara göre daha yüksektir. Bu sonuçlar, çalışan kadınların işyeri ile ilgili sorunların çözümünde yöneticileri ile zaman zaman görüşebilme ve fikir beyanında bulunma olasılığını yakalayabilmelerine rağmen, söz konusu sorunların çözümünde yeterince etkili olmadıklarının göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Ailenin karar alma süreci ile çalışma sorunları arasında, eşinin karar aldığını belirten kadınlar (% 6.3) açısından anlamlı bir ilişkiye ($p= 1.44$) rastlanmıştır. Bu ilişki, örnekleme giren kadınların bir kısmının çalışma koşulları ile ilgili sorunlar yaşamasında eşlerinin de katkısı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Çalışıyor olmasının özellikle çocuklarla fazla ilgilenememe (% 30.2) ve ev işlerini aksatması (% 14.3) bakımından aile içi ilişkilerini olumsuz bir biçimde etkilediğini ve eşlerinin ev ile ilgili işlerde kendilerine bazen ya da hiç yardım etmediğini belirten kadınların (% 81.2 ile) çoğunlukta olması, kadınların çalışma sorunlarının sadece çalışma ortamının olumsuzluklarından değil, aynı zamanda bu koşulları daha da ağırlaştırılan aile içi ilişkilerinden de kaynaklandığı şeklinde yorumlanabilir.

Sonuç ve öneriler

Araştırma, tekstil alanında çalışan kadınların düşük sosyo-ekonomik düzeyde olduklarını ortaya koymaktadır. Gelir ve eğitim düzeyleri düşük, mesleki gelişmeleri eksik bir durumdadırlar.

Çalışan kadınlar, çalışmalarına rağmen aile-içi geleneksel işlerini de yerine getirmek zorunda kalmaktadır. Bu da ailede geleneksel ilişkilerin devam ettiğini göstermektedir.

Çalışan kadınların çalışma sorunları da çoktur. Örneğin gelir azlığı, çalışma sürelerinin uzunluğu, çalışma koşullarının zorlukları, işyeri ilişkilerinin çok düzeyli olmaması, yöneticilerle ilişkilerin zayıflığı ve sosyal güvenliklerinin bulunmayışı gibi sorunlar vardır.

Kadınların çoğunlukla ekonomik gereksinim sonucu çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Çalışan kadınların çalışma sorunlarına ilişkin gerçekleştirilen lojistik regresyon analizi sonuçlarına göre, kadının çalışma hayatında karşılaştığı sorunlar üzerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde ($P>0,25$) etkisi olan değişkenlerin sırasıyla, ailenin aylık geliri, aile biçimi,

Kocacık, F., Ayan, S. (2011). Türkiye’de tekstil alanında çalışan kadınlar ve sorunları: (İstanbul-Adana-Denizli-Sivas ve Tekirdağ ili örnekleri). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.InsanBilimleri.com>

hane halkı üye sayısı, aile içi ilişkilerin niteliği, günlük çalışma süresi, çalışma memnuniyeti, çalışanın yöneticileri ile ilişkileri, ailede karar alma biçimi olduğu tespit edilmiştir.

Bu çalışmadan elde edilen veriler, Türkiye’de tekstil alanında çalışan kadınların düşük sosyo-ekonomik düzeyde, ev ve çalışma yaşamını birlikte götürmek zorunda olan kadınlar olduğunu göstermekte ve ülkemizde kentsel alanlarda kadın işgücüne yönelik yapılan alan çalışmalarından elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir.

Örneğin Türkiye’de tekstil alanında çalışan kadınların sorunlarının ele alındığı bir çalışmadan elde edilen veriler, eğitim ve gelir seviyeleri düşük ve çalışma koşulları ağır tekstil işçisi kadınların; çocuk bakımı ve eğitimi, çalışma koşullarının yetersizliği ve özellikle vardiyalı çalışma biçiminin getirdiği zorluklar, eğitimsizlik, iş yerinden ve çalışma koşullarından kaynaklanan sağlık sorunları, ücret yetersizliği ve geleneksel yapıda kadının çalışmasına karşı olumsuz tutumlardan kaynaklanan sorunlarla karşılaştığını ortaya koymaktadır (Ayaz, 1993: 178-188).

“Çalışma Yaşamında Kadınlar”ın konu edildiği bir başka çalışmada yine kadınların işyerinde en fazla karşılaştığı sorunlar (%29 ile) çalışma süresinin uzunluğu, ikinci olarak da yoruculuğu olarak tespit edilmiştir (İçli, Gönüllü, 2001: 90).

Türkiye’de kadının işgücüne katılımını engelleyen faktörleri belirlemeye yönelik bir çalışmadan elde edilen veriler, Türkiye’de kadın işgücü katılımının (ücretler, enflasyon, büyüme oranı, işsizlik oranı vb. gibi) makro nitelikteki değişkenlerden ziyade gruba özgü ve mikro özellik taşıyan (ücretsiz aile işçiliği, eğitim düzeyi, kayıt dışı istihdam, yaş, medeni durum vb.) değişkenlerden etkilendiğini göstermektedir (Özer ve Biçerli, 2003-2004: 55-81). Yakın zamanlarda yapılan bir araştırmada da, medeni durum, eşin eğitim düzeyi, ekonomik durum ve çocuk sayısı, kentsel alanlarda yaşayan kadınların işgücüne katılmama kararlarının olası belirleyicileri olarak tespit edilmiştir (Yıldırım ve Doğruel, 2008: 239). Bu iki çalışmada, genel anlamda kadın işgücünün istihdamına engel olduğu saptanan bu değişkenler, bizim çalışmamızda tekstil alanında istihdam edilen kadınların sorunlar yaşamasında etkili olan değişkenler olarak tespit edilmiştir. Bu sonuçlar, hem istihdam edilebilme, hem de istihdam edildikten sonra uygun koşullarda çalışabilme açısından, Türkiye’de kadın işgücünün önündeki en büyük engellerin, kadınlık ve annelik rolü ile eğitimsizlikten kaynaklanan ücret yetersizliği olduğunu ortaya koymasından önemlidir.

Hem akademisyen hem de tekstil alanında çalışan kadınların konu edildiği bir başka çalışma, her iki meslek kolunda çalışan kadınların iş, eş ve aile kaynaklı benzer sorunlar

Kocacık, F., Ayan, S. (2011). Türkiye’de tekstil alanında çalışan kadınlar ve sorunları: (İstanbul-Adana-Denizli-Sivas ve Tekirdağ ili örnekleri). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.InsanBilimleri.com>

yaşadığını ortaya koymaktadır. Çalışmaya tekstil alanında çalışan kadınlar açısından bakıldığında, hepsinin çalışma yaşamında, işe alma, ücret, iş eğitimi ve özellikle “kariyerde ilerleme konusunda cinsiyet ayrımcılığı yapıldığı” nı ifade ettiği görülmüştür. Akademisyen kadınlar ise kariyer yapma konusunda erkeklere oranla iki kat daha fazla çalışmak zorunda kaldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca tekstil alanında çalışan kadınların % 75’i ve akademisyen kadınların ise % 70’i ev işlerini tek taraflı yüklenmek zorunda kalmalarının getirdiği güçlükleri en önemli sorun olarak belirtmiş, özellikle bazı değer yargılarının kadına yüklediği sorumluluk gereği iş yaşamında sıkıntı yaşadıklarını, sosyal çevrelerinin kendilerini anlamadığını ve çalışma koşullarını kabul etmekte direndiğini belirtmişlerdir (**Kumaş ve Fidan, 2009: 522-526**). Benzer sonuçlara “Çalışma Yaşamında Kadın Gerçekleri” konulu çalışmada da rastlanmaktadır. Bu araştırmada farklı sektörlerde çalışan kadınların ev işi ve çocuk bakımını en büyük sorun olarak belirttikleri, özellikle de tekstil iş kolunda çalışan kadınların (% 66) ev işlerini yorucu buldukları saptanmıştır (Koray, 1993:). Türkiye İstatistik Kurumu Hanehalkı İşgücü Anketinde (Mart 2009), Türkiye’de işgücüne dâhil olmayanların nedene göre dağılımlarına bakıldığında da kadınların % 61.5’inin ev işleriyle meşgul olmaları nedeniyle işgücüne katılmadıkları görülmektedir. Bu oranın erkekler için % 0 olması, Türkiye’de çalışan kadınların hem ev hem de iş sorumluluğu altında erkeklere göre iki kat daha yorulduklarını göstermektedir.

Araştırmamızdan elde edilen veriler “Türkiye İstatistik Kurumu” ve “İnsani Gelişme Endeksi” nin istihdam edilen kadın işgücününün sosyo-ekonomik özelliklerine ilişkin verileriyle de uygunluk göstermektedir.

Türkiye İstatistik Kurumunun 2001-2006 verileri kadın işgücü istihdamı açısından ülkemizin gelişmiş ülkelerin gerisinde kaldığını göstermektedir. 2006 yılı itibari ile Kadınların işgücüne katılım oranı (% 24.6 ile), erkeklerin (% 52 ile) oldukça gerisindedir. Öte yandan. 2005 yılı verilerine göre, tarım kesiminde (% 46.3 ile), ücretsiz aile işçisi olarak çalışanların %67.4’ünü kadınlar oluşturmaktadır (**www.tuik.gov.tr**). Türkiye’de kadın işgücü istihdamının tarım sektöründe yoğunlaşması eğitilmiş kadın sayısının düşük olduğunun göstergesidir. 2001-2006 döneminde imalat sanayinde gözlenen %19 oranındaki artış kalkınma açısından olumlu olarak değerlendirilse de bu oran gelişmiş ülkelerin gerisindedir. Hizmet sektöründe istihdam edilen kadın işgücü içinde aynı şeyler söylenebilir.

Kadın ve erkeklerin aktif olarak politik ve ekonomik hayata katılma ile kendi ekonomik kaynakları üzerinde kontrol sahibi olma kapasitelerini ölçen 2006 Cinsiyet

Kocacık, F., Ayan, S. (2011). Türkiye'de tekstil alanında çalışan kadınlar ve sorunları: (İstanbul-Adana-Denizli-Sivas ve Tekirdağ ili örnekleri). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.InsanBilimleri.com>

Güçlendirme Ölçümünde Türkiye 75 ülke arasında 72. sıradadır. Bu verilere göre Türkiye ürettiği gelir açısından (GSMH) dünyanın 20. büyük ülkesidir ama İnsani Gelişme Endeksi bakımından 177 ülke arasında ancak 92. sıradadır (**Karlık, 2007: 117-21**).

Türkiye'nin refah, eğitim ve sağlık standartlarına göre hesaplanan **İnsani Gelişim Endeksine** göre bugün orta seviyede gelişmekte olan ülkeler arasında yer alması ve 2006 yılı itibarı ile iş gücüne katılım oranının %24.6 (bu oran erkekler için %52.0'dır) ile erkeklerden daha düşük olması, Türkiye'de kadının toplumsal statüsünün ve buna bağlı olarak ekonomik durumunun zayıf olduğunu göstermektedir. Bu veriler, gelişmekte olan bir ülke olarak Türkiye'nin sürdürülebilir kalkınma ve büyüme doğrultusunda, istihdam alanı yaratmak kadar, işgücü verimliliğini arttırmak ve kadın işgücünün toplumsal yapıdaki ve ekonomideki konumunu yükseltmeyi bir zorunluluk haline getirmektedir (**Şimşek, 2008: 56-57**).

Kadının ekonomik anlamda bağımsız olması; sosyal güvenceye kavuşması, eğitim olanaklarından faydalanabilmesi, toplumsal katılım olanaklarının artması, sosyal statüsünün yükselmesi ve yeni iş olanakları anlamına gelir. Ancak, ekonomik, sosyal ve kültürel yapılanma içinde bu imkânlarla kavuşmanın derecesi, erkek işgücü ile kıyaslandığında, kadınlar için istenilen ve beklenen düzeyde gerçekleşmemiştir.

Bunun temel nedenleri, bir yandan makro düzeyde uygulanan ekonomik politikalar, diğer yandan cinsiyet ayrımına dayanan toplumsal kültürel yapılanmadır.

Ekonomideki yapısal değişime paralel sanayi ve hizmetler kesimindeki istihdamın giderek artmasına rağmen, enflasyona bağlı olarak istihdam üzerindeki vergilerin artması, uluslararası piyasalarda rekabet edebilmek için işgücü maliyetini düşürme zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir. Kadın emeğinin ucuz emek niteliğinde olması ise bu gelişimin temel güdüleyicisi olarak kabul edilmekte, işverenler tarafından kadın işgücü istenirliğini arttırmaktadır. Kadınların formel işgücü piyasalarının aradığı niteliklere sahip olmaması ve kadınlara karşı uygulanan ayrımcılık, ekonomik güçlükler karşısında çalışmak zorunda olan kadınları, istihdam açısından temel de iki olumsuz durumla karşı karşıya getirmektedir.

Birincisi, kadınların, kadınlık ve annelik statüsünden dolayı işgücü piyasasına, erkeklere kıyasla daha geç dâhil olmaları, **ikincisi** ise, düşük ücretli, niteliksiz, sosyal güvenceden yoksun kötü çalışma koşullarına maruz bırakılmalarıdır.

Kadın, kadınlık sorunu, insanlık sorunu olarak ele alınmalı ve çözüm yolları aranmalıdır. Toplumlar, kadın ve erkeği birbirine rakip olarak değil, birbirini bütünleyen/tamamlayan unsurlar olarak görmeli ve bu paralel stratejiler geliştirmelidir.

Kocacık, F., Ayan, S. (2011). Türkiye'de tekstil alanında çalışan kadınlar ve sorunları: (İstanbul-Adana-Denizli-Sivas ve Tekirdağ ili örnekleri). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.InsanBilimleri.com>

Atılacak adımların başında, kadının statüsünün yükseltilmesi gelmektedir. Kadın statüsü, kadının aile ve toplum içindeki konumu olarak tanımlanabilir. Bu statüyü yükseltmenin yolu, kadının genel anlamda daha fazla eğitim olanaklarından yararlandırılması, özel anlamda ise daha fazla mesleki teknik bilgi almasını sağlamaktır.

Kadının statüsünü yükseltmenin bir yararı, ülkemizdeki hızlı nüfus artışının önüne geçebilecek bir durum olmasıdır. Nüfus artış hızının denetim altına alınması, mevcut iş olanaklarının yetersizliği, eğitim ve sağlık hizmetlerinin götürülmesinde yaşanan yetersizlikler belli ölçüde ortadan kaldırılması demektir.

Günümüzde kentlerde yaşayan işsiz kadınlar, istihdam açısından içinde buldukları olumsuz koşullara ve sahip oldukları geleneksel değerlere rağmen potansiyel işgücü niteliği taşımaktadırlar. Bu potansiyelin değerlendirilmesinin birkaç yararı vardır. **Birincisi**, bu işgücünün, ekonomiye entegrasyonu ile ekonomik yaşama yeni bir dinamizm gelecek ve ulusal gelirin artışında da bir yükseliş yaşanacaktır. **İkincisi**, ekonomik geliri olan insanların, daha rahat ve mutlu bir yaşam elde edeceğini düşündüğümüzde bu durumun toplumsal huzur ve barış açısından önemini rahatlıkla kavrayabiliriz.

Son olarak şunu vurgulamak gerekir. Halen yasalarda bulunan kadınların çalışmasını güçleştiren unsurların yasalardan çıkarılması, iş alanlarının genişletilmesi, evli ve çocuklu kadınların çalışmasını kolaylaştırıcı düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.

Kaynakça

- ALTAN, Ş., ERSÖZ A., (1994), "Kadının Çifte Yükümlülüğü", Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı Kadın Statüsü ve sorunları Genel Müdürlüğü Bülteni, Sayı: 2: 25-34
- AYAZ, N., (1993), Türkiye'de Çalışan Kadınların Sorunlarına Yönelik Bir İnceleme (Tekstil Kolundan Örnekler), D.E.Ü. İ.İ.B.F. Dergisi, 8 (1): 175-191,
- AYAZ, N., (1991), Çalışma Hayatında Kadın (Korunması ve Mevzuat), 8 mart Dünya Kadınlar Günü, İzmir, 1991,
- BUDELMEYER, H., G. MOURRE AND M. WARD (2005), "Recent Developments in Part-Time Work in Eucountries: Trends and Policy", IZA Discussion Paper No. 1415 And Chapter 7 in The Forthcoming "Labormsupply and İncentives To Work in Europe" Edited By R. Gomez-Salvador, A. Lamo, P. Petrongolo, M.Ward And E. Wasmer, CEPR/ECB.,
- COSTA, D., L., (2000), From Mill Town To Board Room: The Rise of Women's Paid Labour. National Bureau of Economic Research Working Papers, WP No: 7608, Cambridge, MA.
- ECEVİT, F. Y., (1995), "Kentsel Üretim Sürecinde Kadın Emeğinin Konumu ve Değişen Biçimleri", Kadın Bakış Açısından Kadınlar, (Yay. Haz. TEKELİ Şirin), İstanbul: İletişim Yayınları,

- Kocacık, F., Ayan, S. (2011). Türkiye’de tekstil alanında çalışan kadınlar ve sorunları: (İstanbul-Adana-Denizli-Sivas ve Tekirdağ ili örnekleri). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.InsanBilimleri.com>
-
- ECEVİT, Y., (2005), “Kadınların Ekonomiye Düşük Katılımları: Nedenler Çözümler” Tess-İş, Sayı 2005-1, Mart.
- EKİN, N., (1991), “Batı Toplumlarında Kadın İşgücü İstihdamı ve Kısmi Çalışmadaki Gelişmeler” Hukuki Esasları ve Sosyo Ekonomik Yönleriyle Kısmi Çalışma, T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayını, Yayın No:23, Ankara
- ENGELS, F., (1997), İngiltere’de Emekçi Sınıfın Durumu, Sol Yayınları, Ankara,
- GALBI, A., D., (1997), Economics Change and Sex Discrimination in the Early English Cotton Factories, *Journal of Population Economics*, 10(4): 357-375,
- GÖNÜLLÜ, M., İÇLİ, G., (2001) “Çalışma Yaşamında Kadınlar: Aile ve İş İlişkileri”, Sivas Cumhuriyet Üniv. Sosyal Bilimler Dergisi, 25 (1): 81-100,
- HOBBSAWM, E. J. (2003) Sanayi ve İmparatorluk (Çeviren: Abdullah ERSOY) Ankara: İkinci Basım, Dost Kitabevi Yayınları,
- ILO, (2004) Global Employment Trends for Women 2004, II, Geneva.
- KARLUK, R., (2007), Türkiye Ekonomisinde Yapısal Dönüşüm, Beta Yayınları, İstanbul
- KORAY, M., (1992) “Çalışma Yaşamında Kadın Gerçekleri”, Ankara: Amme İdaresi Dergisi, Cilt 25, Sayı 1 Mart 1992
- KORAY, M., DEMİRBİLEK S., DEMİRBİLEK T., (2000) Gıda İşkolunda Çalışan Kadınların Koşulları ve Geleceği, Ankara: T.C. Başbakanlık KSSGM
- KORAY, M., TEKELİ, Ş., (1991) Devlet-Kadın-Siyaset, İstanbul: TÜSES Yayınları,
- KUMAŞ, H., FİDAN, F., Akademisyen ve Tekstil İşçileri Karşılaştırması Örneğinde Çalışan Kadınların Çalışma Olgusuna Bakışı, <http://iibf.kocaeli.edu.tr/ceko/ssk/kitap50/24.pdf>, 23.06.2009
- LEWIS, S.,I., (2009), Unexceptional Women, Female Proprietors in Mid-Nineteenth-Century Albany, New York, 1830-1885, Historical Perspectives on Business Enterprise (Ed: Mansel G. Blackford and K. Austin Kerr), The Ohio State University Pres,
- KSSGM (1999) Yeni Üretim Süreçleri ve Kadın Emeği, Ankara: Cem Web Ofset, Kasım
- MARX, K., ENGELS, F., (2008), Komünist Manifesto, Alter Yayıncılık, Ankara
- MILLAR BIDWELL, L., D., VANDER MEY, B., J., (2000), Sociology of the Family: Investigating Family Issues, Allyn and Bacon, USA,
- MITCHELL, D., GARRETT, G., (1996), “Women and the Welfare State in the Era of Global Markets” <http://sp.oxfordjournals.org/cgi/reprint/3/2-3/185.pdf> (185-194)
- ÖZER, M., BİÇERLİ, K., “Türkiye’de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi, Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3 (1): 55-85,
- RAPOPORT, R., RAPOPORT, R., N., STRELİTZ, Z., (1980), Father, Mother and Society, Vintage Boks, New York,
- SHERMAN, H., J., (2005), How Society Makes Itself, The Evolution of Political and Economic Institutions, M.E. Sharpe,
- SIMONTON, D., (1998), A History of European Women’s Work 1700 to the Present, Routledge Taylor and Francis Group,
- SÜREKLİ, D., (2002), Kadın ve Toplum, Evrim Yayın Evi, Bilim Dizisi: 17, İstanbul
- ŞİMŞEK, M., (2008) Küreselleşen Dünyada Kadının Ekonomik Konumu, Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa ,
- TATLIDİL, E., (2000) Globalleşme Sürecinde İnsan Kaynaklarının Değişimi: Türkiye Örneği Eyüp Kemerlioğlu’na Armağan, Sivas: Önder Matbaacılık,
- TESS-İŞ, (2005), “Kadın Dosyası”, Sayı 1, Mart,
- TÜRKİYE İLLER ANSİKLOPEDİSİ, 1ve 2 Cilt, 2005, Milliyet Yayınları, İstanbul.

Kocacık, F., Ayan, S. (2011). Türkiye’de tekstil alanında çalışan kadınlar ve sorunları: (İstanbul-Adana-Denizli-Sivas ve Tekirdağ ili örnekleri). *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.InsanBilimleri.com>

UNCTAD (2004) Trade and Gender; Opportunities, Challenges and the Policy Dimension, Note by the UNCTAD Secreteriat, TD/396,

WEINER, L., Y., (1985), “From Working Girl to Working Mother”: The Female Labor Force in United States, 1820-1980, Chapel Hill: University of North Caroline Press,

YILDIRIM, K., DÖRÜL, G.,(2008), “Çalışmak ya da Çalışmamak”: Türkiye’de Kentsel Alanlarda Yasayan Kadınların Isgücüne Katılmama Kararlarının Olası Belirleyicileri”, *Anadolu University Journal Of Social Sciences* 8 (1): 239–262,

<http://www.tisk.org.tr/yayinlar.asp?sbj=ic&id=2664>, 23.06.2009,

<http://ngk.tuik.gov.tr/goster.asp?aile=3>, 23.06.2009,

Gender and Informal Sector, WCL CMT WVA, EuroPROFEM- The European Men Profeminist Network <http://www.europrofem.org>, 23.06.2009